

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในยุคแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศนี้ ข่าวสารข้อมูลถือเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินกิจการงานต่าง ๆ ผู้ใดที่มีโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลได้เร็วกว่าก็จะได้เปรียบผู้อื่น อินเทอร์เน็ตหรือเครือข่ายของเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ซึ่งเป็นแหล่งรวบรวมสารสนเทศจากทั่วโลกเข้าไว้ด้วยกัน จึงเป็นเสมือนคลังขุมทรัพย์ข้อมูลข่าวสารที่คนส่วนใหญ่เริ่มหันมาให้ความสนใจในปัจจุบัน (ถนอมพร ดันพิพัฒน์, 2539) รัฐบาลไทยได้มองเห็นความสำคัญของอินเทอร์เน็ตดังจะเห็นได้จากแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) มีนโยบายและเสนอมมาตรการให้ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อขยายบริการและขยายแหล่งการเรียนรู้ โดยใช้เครือข่ายคอมพิวเตอร์ระบบต่าง ๆ เพื่อยกระดับการศึกษาพื้นฐานของปวงชน และในแผนงานการพัฒนาาระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการการศึกษา กำหนดให้มีการพัฒนาระบบสารสนเทศ ให้เป็นเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานทางการศึกษา ที่สามารถบริการและแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อการวางแผนการบริหาร

ด้วยความสำคัญและประโยชน์อย่างมากมาของอินเทอร์เน็ต จึงทำให้อินเทอร์เน็ตนับวันจะทวีความสำคัญต่อการศึกษาและขยายตัวมากขึ้นทุกที โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการศึกษาระดับอุดมศึกษา ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้อินเทอร์เน็ตในการศึกษาในต่างประเทศ ดังเช่น Rusett (1992) ได้ศึกษาผลกระทบที่เกิดจากการใช้โปรแกรมยืมเล็กทรอนิกส์ของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี และการหันมาใช้บริการอินเทอร์เน็ตของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ผลการวิจัยพบว่า ในการจัดการเรียนการสอนควรจะมีการบูรณาการเทคโนโลยีการศึกษาเข้าไปในหลักสูตร และควรจะมีพิจารณาให้มีการฝึกงานที่เป็นการฝึกทักษะการใช้โปรแกรมยืมเล็กทรอนิกส์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา และนอกจากนี้ยังพบว่านักศึกษาบางคนมีการใช้โปรแกรมยืมเล็กทรอนิกส์ในการติดต่อกันเป็นส่วนตัว และการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าการศึกษาผ่านโปรแกรมยืมเล็กทรอนิกส์นี้นักศึกษาสามารถแสดงออกได้อย่างอิสระซึ่งวิธีการเรียนการสอนแบบอื่นทำไม่ได้

อีกทั้งงานวิจัยของ Jamaludin (1996) ได้ศึกษาประโยชน์และองค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการยอมรับการใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตของนักศึกษามาลเลเซียที่ศึกษาอยู่ในต่างประเทศ สรุปผลการวิจัยได้ว่า นักศึกษานิยมใช้อินเทอร์เน็ตตั้งแต่ลงทะเบียนเรียน องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้อินเทอร์เน็ต คือ ประโยชน์และความคุ้นเคยในการใช้งาน และนักศึกษาส่วนใหญ่ยังเห็นว่าน่าจะมีการสอนวิชาอินเทอร์เน็ตในทุกระดับมหาวิทยาลัย ในประเทศมาเลเซีย

จากงานวิจัยดังกล่าว ทำให้เห็นชัดเจนว่าอินเทอร์เน็ตมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการศึกษาระดับอุดมศึกษา และนักศึกษามีการใช้อินเทอร์เน็ตกันอย่างแพร่หลาย สำหรับในประเทศไทยนั้น นักศึกษาได้มีการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการศึกษาและทางสถาบันการศึกษาก็มีนโยบายที่สนับสนุนด้วย ดังจะเห็นได้จากผลงานวิจัยของ พงนารถ ทองคำเจริญ (2539) สรุปได้ว่าประเภทบริการในระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่อาจารย์ และนิสิต นักศึกษาประโยชน์ทางการศึกษาบอยที่สุด คือการสืบค้นข้อมูลแบบเว็ลด์ไวด์เว็บ ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ การถ่ายโอนแฟ้มข้อมูล และการขอเข้าใช้เครื่องระยะไกล ตามลำดับ และนโยบายในการนำอินเทอร์เน็ตมาใช้ในการเรียนการสอนในระดับภาควิชา ส่วนใหญ่มีนโยบายที่จะผลักดันให้คณะ หรือสถาบันมีการขยายหรือปรับปรุงทางด้านอุปกรณ์พื้นฐานให้พร้อม โดยเฉพาะคู่สายและความเร็วในการสื่อสาร และมีการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนในหลักสูตรวิชาต่าง ๆ ให้ค้นหาทางอินเทอร์เน็ตด้วย อาจารย์และนิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่มีความต้องการใช้บริการอินเทอร์เน็ตในการเรียนการสอนมากที่สุดในเรื่องการเพิ่มความเร็วในการสื่อสารกับศูนย์บริการ การเพิ่มงบประมาณในการจัดสภาพศูนย์บริการ ติดตั้งเครื่องบริการให้เพียงพอกับความต้องการ การเพิ่มความเร็วในการถ่ายโอนแฟ้มข้อมูล และการขยายช่องกว้างสัญญาณให้สามารถทำงานได้คล่องตัวขึ้น

นอกจากนี้ เพ็ญภา จวนชัยนาถ (2540) ได้ศึกษาสภาวะการใช้และการส่งเสริมการใช้ข้อสนเทศจากระบบอินเทอร์เน็ตเพื่อการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษา อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักวิจัยส่วนใหญ่มีความสนใจและมีความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ต โดยมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตร้อยละ 71.9 ลักษณะการใช้ส่วนเป็นการสืบค้นข้อสนเทศ ร้อยละ 83.3 และส่วนใหญ่เป็นข้อสนเทศทางการศึกษา ร้อยละ 45.0 มหาวิทยาลัยปรับปรุงระบบคอมพิวเตอร์ระบบเดิมและเชื่อมต่อกับเครือข่ายไทยสาร และต้องใช้งบประมาณในการดำเนินการค่อนข้างสูง ได้แก่ ค่าติดตั้ง ค่าสมาชิก ค่าเช่าวงจรสื่อสาร ค่าจ้างบริษัทเข้ามาดำเนินการ สำนักคอมพิวเตอร์ได้ส่งเสริมการใช้อินเทอร์เน็ต โดยการให้สิทธิเข้าเป็นสมาชิกสำหรับทุกคนในมหาวิทยาลัยโดยไม่จำกัดปริมาณการใช้และไม่คิดค่าบริการ ตลอดจนมีการปรับปรุงบริการจัดทำเอกสารคู่มือการใช้งานและจัดอบรมการใช้อินเทอร์เน็ตใน

มหาวิทยาลัย การให้บริการยังมีปัญหาเกี่ยวกับประสิทธิภาพของระบบในด้านความเร็ว ปริมาณ และความพร้อมของเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ให้บริการสำหรับติดต่อเข้าสู่ระบบอินเทอร์เน็ต มีการส่งเสริมการใช้โดยการปรับปรุงประสิทธิภาพระบบ จัดอบรม จัดการเรียนการสอน สำหรับการบริการสิ่งพิมพ์ทางด้านอินเทอร์เน็ตยังมีปริมาณน้อยจึงควรมีการส่งเสริมให้มากขึ้นด้วย

จากผลงานการวิจัยเหล่านี้ เป็นที่น่าเชื่อได้ว่าระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตจะมีบทบาทและเป็นสิ่งสำคัญของการศึกษาในปัจจุบันและอนาคตอย่างแน่นอน ทั้งนี้เป็นเพราะนักศึกษาได้ใช้คุณสมบัติของอินเทอร์เน็ต และการใช้บริการอินเทอร์เน็ต เช่น การอภิปรายโต้แย้ง การศึกษาจากฐานข้อมูล การสืบค้นข้อมูล ฯลฯ ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังแนวคิดของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540-2544) ที่ว่า การศึกษาเป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนรู้จักการเรียนรู้ รู้วิธีแสวงหาความรู้ด้วยตนเองในรูปแบบและวิธีการหลากหลายต่อไปได้ และรักที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมยุคข้อมูลข่าวสารและสังคมแห่งการเรียนรู้ และเป็นการศึกษาที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ให้โอกาสผู้เรียนมีบทบาทร่วมในการพัฒนาตนเองให้เต็มตามศักยภาพ ให้ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐานแทนการจัดตามศักยภาพของผู้จัดหรือหน่วยงานที่จัด มีรูปแบบการศึกษาที่ให้ทางออกและทางเลือกที่ดีแก่ทุกคน เพื่อสนองความต้องการ ความสามารถและความถนัด ตลอดจนข้อจำกัดและคุณลักษณะที่แตกต่างกันของบุคคล นักศึกษาจึงควรแสวงหาความรู้ได้ทั่วโลกเพื่อให้มีความรู้อย่างกว้างขวางและทันต่อเหตุการณ์ความเปลี่ยนแปลงของโลก อินเทอร์เน็ตจึงเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ในการสืบค้นข้อมูลสารสนเทศที่สำคัญอันหนึ่งในสถาบันอุดมศึกษาที่จะอำนวยความสะดวกให้นักศึกษาเพราะการใช้อินเทอร์เน็ตจะช่วยลดข้อจำกัดด้านเวลา ระยะทางในการแสวงหาความรู้ ผู้ใช้สามารถสืบค้นข้อมูลจากทั่วโลกได้โดยไม่ต้องเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ ด้วยตนเอง อีกทั้งยังสามารถนำมาใช้เป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพต่อการศึกษา เช่น นักศึกษาสามารถใช้บริการไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ในการส่งงานให้อาจารย์ หรือใช้เป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสารเพื่อขอคำปรึกษาไปยังนักวิชาการจากที่ต่าง ๆ ทั่วโลกได้ เป็นต้น

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้ดำเนินงานตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540-2544 เกี่ยวกับการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยพยายามพัฒนาตนเองทุกด้านเพื่อจูงใจมาในการพัฒนามหาวิทยาลัยให้เป็นศูนย์รวมความเป็นเลิศทั้งทางวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทางมหาวิทยาลัยได้มีนโยบายในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในด้านวิชาการ การวิจัย และการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัย จึงได้จัดทำแผนเพื่อขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณทั้งจากงบประมาณแผ่นดิน และงบประมาณเงินรายได้ของมหาวิทยาลัยเพื่อจัดทำระบบเครือข่าย

สารสนเทศของมหาวิทยาลัย (University Backbone หรือ Intranet) ซึ่งขณะนี้ได้ใช้งานประมาณทั้งสิ้น 57.2 ล้านบาท ในการพัฒนาระบบเครือข่ายในมหาวิทยาลัย ซึ่งได้เชื่อมต่อหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งหอพักภายในมหาวิทยาลัย อีกทั้งทางมหาวิทยาลัยยังเห็นความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศในการสนับสนุนการเรียนการสอน การศึกษาค้นคว้าและการวิจัย และได้รับอนุมัติจากสภามหาวิทยาลัยให้เรียกเก็บค่าบริการเทคโนโลยีสารสนเทศจากนักศึกษาทุกคน โดยให้จัดบริการให้ครอบคลุมนักศึกษาทุกคน มีการกระจายบริการอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ได้มีการให้ Internet Account ให้นักศึกษาทุกคนใช้บริการอินเทอร์เน็ต โดยนักศึกษาทุกคนจะมี E-mail Account เป็นของตัวเอง และเรียกเข้า (Remote Access) ระบบของมหาวิทยาลัยจากที่บ้านได้อีกด้วย นอกจากนั้นได้จัดเตรียมห้องบริการคอมพิวเตอร์ เพื่อรองรับความต้องการใช้ในการเรียนการสอนยุคสารสนเทศนี้ไว้ในคณะต่าง ๆ หน่วยงานในมหาวิทยาลัย สำนักหอสมุด รวมทั้งหอพักนักศึกษา (โครงการศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ, 2544)

สำหรับคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีการจัดบริการอินเทอร์เน็ตไว้ โดยได้จัดเตรียมสถานที่ บุคลากร ตลอดจนอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักศึกษา เพื่อเป็นการส่งเสริมการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการศึกษามากขึ้น อีกทั้งยังมีงานวิจัยที่ได้งบประมาณสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ซึ่งเกี่ยวข้องกับอินเทอร์เน็ต ดังเช่น สุรพล เกียนวัฒนา (2542) ทำการพัฒนา ระบบโฮมเพจของคณะศึกษาศาสตร์ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอสารสนเทศของคณะศึกษาศาสตร์สู่ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และเพื่อเผยแพร่ “คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่”สู่ความเป็นสากล และ ธนอมพร เลาหจรัสแสง (2543) ก็ได้ทำการวิเคราะห์ความต้องการและทดสอบการใช้งานของเว็บไซต์ คณะศึกษาศาสตร์ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า เว็บไซต์ที่พัฒนาขึ้นใหม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ในระดั้มาก นอกจากนั้นทางคณะศึกษาศาสตร์ยังได้มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดอบรมทักษะการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตให้แก่ นักศึกษาจำนวนมากในปีการศึกษา 2542 และได้เริ่มมีการจัดการเรียนการสอนบนอินเทอร์เน็ต (รายวิชาออนไลน์) บนเว็บไซต์คณะศึกษาศาสตร์ (<http://www.edu.cmu.ac.th>)

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่าทางมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และคณะศึกษาศาสตร์ มีความพร้อมทั้งด้านนโยบาย และการจัดการเกี่ยวกับการเอื้ออำนวยให้นักศึกษาใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการศึกษากันอย่างทั่วถึง แต่อย่างไรก็ดี ยังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับการใช้อินเทอร์เน็ตของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ว่า มีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นถึงความสำคัญของอินเทอร์เน็ตมากน้อยเพียงไร มีลักษณะการใช้เป็นอย่างไร มีปัญหาหรืออุปสรรคอันใดที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการใช้อินเทอร์เน็ต จึงน่าสนใจที่จะศึกษว่า นักศึกษามีการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างไร สอดคล้องกับ

เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยหรือไม่ อีกทั้งยังก่อให้เกิดความคุ้มค่ากับการลงทุนในการจัดตั้งและดำเนินการระบบอินเทอร์เน็ต ซึ่งมีราคาและค่าใช้จ่ายสูงมาก และเพื่อนำผลการวิจัยที่จะได้ไปพัฒนาหรือสนับสนุนเพื่อให้มีการนำอินเทอร์เน็ตไปใช้ในการศึกษา หรือการเรียนการสอนต่อนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการใช้อินเทอร์เน็ตของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาการใช้อินเทอร์เน็ตของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เกี่ยวกับผู้ใช้ และลักษณะการใช้บริการ
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้อินเทอร์เน็ตของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ขอบเขตของการศึกษา

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยมีสถานภาพเป็นนักศึกษาและลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2543 ทั้งระดับปริญญาตรีและปริญญาโท
2. การใช้อินเทอร์เน็ตมีประเด็นที่ศึกษา ดังนี้
 - เกี่ยวกับผู้ใช้ ได้แก่ เพศ อายุ ชั้นปี สาขาวิชา ระดับการศึกษา ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการใช้อินเทอร์เน็ต การมีคอมพิวเตอร์ส่วนตัว
 - ลักษณะการใช้บริการ ได้แก่ เวลาในการใช้ ความถี่ในการใช้ ประเภทของบริการที่ใช้ ลักษณะการใช้งาน
3. ในการวิจัยนี้ศึกษาความคุ้มค่าของการใช้อินเทอร์เน็ต โดยศึกษาถึงความสอดคล้องของการใช้อินเทอร์เน็ตของนักศึกษากับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการสนับสนุนการเรียนการสอน การศึกษาค้นคว้าและการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การใช้อินเทอร์เน็ต หมายถึง การใช้บริการอินเทอร์เน็ตในคณะศึกษาศาสตร์หรือหน่วยงานต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ รวมทั้งการเรียกเข้า (Remote Access) ระบบของมหาวิทยาลัย หรือของบริการอินเทอร์เน็ตเชิงพาณิชย์ (ISP : Internet Service Provider or Independent Service Provider) จากที่บ้านหรือสถานที่ต่าง ๆ
2. ลักษณะการใช้บริการ หมายถึง เวลาในการใช้ ความถี่ในการใช้ ประเภทของบริการที่ใช้ ลักษณะของการใช้งาน
3. ประเภทของบริการที่ใช้ หมายถึง รูปแบบต่าง ๆ ของการใช้บริการอินเทอร์เน็ต เช่น จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail), การโอนย้ายข้อมูล (FTP), การสนทนาออนไลน์ (Chat) เป็นต้น ทั้งนี้ได้หมายถึงบริการในรูปของเครื่องอำนวยความสะดวกในการใช้อินเทอร์เน็ต เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องพิมพ์ เครื่องสแกน ฯลฯ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. ได้ทราบการใช้อินเทอร์เน็ตของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงและวางแผนเกี่ยวกับการนำอินเทอร์เน็ตมาใช้ในการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องและเกิดประสิทธิภาพทางการศึกษามากที่สุด
2. ได้ทราบความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้อินเทอร์เน็ตของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการและให้บริการอินเทอร์เน็ตต่อไป
3. ได้แนวทางในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้อินเทอร์เน็ตสำหรับนักวิจัยต่อไป